

Nedslag i historien

Jubileum – SRF fyller 60

Svensk Reumatologisk Förening, SRF, fyller 60 år i år. Under Riksstämman hyllades SRF med en historisk kavalkad över reumatologins framväxt till dagens sammansvetsade reumatologförening i nära samarbete med patientföreningen Reumatikerförbundet. Ett samarbete som burit frukt bland annat med att reumatologin fått behålla sin status som specialistkompetens.

Högtidsföreläsare var överläkare Ido Leden från Kristianstad, välkänd för sitt medicinhistoriska intresse, och som behärskar konsten att entusiasmera sin publik.

På 1800-talet lades grunden

Ido Leden inledde med att konstatera att han denna dag skulle ägna sig åt föreningens milstolpar. Bakgrunden är de medicinska framsteg som skedde under 1800-talets sista hälft då immunologi och bakteriologi grundades inte minst genom Pasteurs upptäckter.

– Eternarkos och karbolsyresprängning lade grunden till att kirurgin lämnade barberar- och fältskärarstadiet genom den dramatiskt minskade dödligheten som följd av förbättrad hygien och anestesi.

I Lund delades kirurgi och medicin i invärtes och utvärtesavdelningar under 1850-talet. Detta blev grunden till subspecialiteter inom respektive områden.

Tidigt 1900-tal

1913 i Berlin togs initiativ till en sammanslutning kring rörelseorganens sjukdomar. Planerna realiserades först 1925, eftersom första världskriget kom emellan, då Ligue Internationale contre le Rhumatisme, ett embryo till en internationell förening grundades i Paris. 1928 i Budapest byttes namnet till International League Against Rheumatism (ILAR). En sammanslutning som fortfarande lever med uppgifter som än idag är desamma.

1928 startades också den första reumatologiska vetenskapliga tidskriften Acta Rheumatologica.

ILAR beslöt att vartannat år skulle kongresser genomföras och 1936 gick kongressen av stapeln i Sverige där Lund och Stockholm stod värdar och Philip Hench (Nobelpristagare 1950 för sina upptäckter gällande kortison) föreläste.

Tankarna på ett nordiskt samarbete ledde fram till ett nordiskt möte i Köpenhamn 1946 och en av pådrivarna var Gunnar Edström. Förutom deltagare från Danmark, Finland,

Island, Norge och Sverige, fanns också Jan van Breemen från Holland med. Något som ledde fram till att den första Eularkongressen, European League Against Rheumatism, arrangerades i Köpenhamn året därpå. Sverige har varit värdland vid två tillfällen för denna gigantiska världskongress, 1963 och 2002.

Kahlmeter grundade den första svenska föreningen

– På hemmaplan skrev Gunnar Kahlmeter, enligt min uppfattning Sveriges första reumatolog, sin avhandling om spondylosis med ett differentialdiagnostiskt resonemang (förväxlingsdiagnostisering) gentemot spondartriterna som är lika läsvärt än i dag. Han blev biträdande överläkare i Pensionsstyrelsen och fick därigenom en vetenskaplig och praktisk grund att stå på i sitt arbete för reumatiskt sjuka, berättade Ido Leden.

En av hans undersökningar visade inte oväntat att "åldersbräcklighet" stod för hälften av alla förtidspensioneringar, men mycket oväntat var att ledgångsreumatism bland de egentliga sjukdomsorsakerna var den främsta orsaken till förtidspensioneringarna. Det kan jämföras med tuberkulos, "den allhärjare" som alla trodde skulle vara den vanligaste orsaken. Vid internationella studier bekräftades Kahlmeters fynd och därigenom blev dessa resultat internationellt uppmärksammade. Intresset ökade för de reumatiska sjukdomarna inte minst genom att man förstod att här fanns pengar att spara om de ledsjuka fick effektiv behandling.

1926 bildades Den svenska nationalkommittén för bekämpandet av de reumatiska sjukdomarna, en blandning mellan patient- och vetenskaplig förening. Föreningen tynade dock sakta bort, även om flera utredningar startades under 1930-talet.

Patient- och läkarförening samarbetar

1945 var tiden mogen och RMR (Riksförbundet Mot Reumatism som Reumatikerförbundet hette då) bildades tätt följt av Svensk Reumatologisk Förening ett år senare 1946.

Redan på det första mötet diskuterades frågor om specia-

Orsaker till invaliditet.

% av totalantalet av Svenska Pensionsstyrelsen pensionerade av Kahlmeter.

År	Kronisk ledgångsreumatism			Lungtuberkolos		
	Män	Kvinnor	Total	Män	Kvinnor	Total
1918	7,2%	10,3%	9,1%	7,9%	4,6%	5,8%
1928	11,3%	13,3%	12,4%	6,3%	4,7%	5,4

Tabell från Edström G Svensk Sjukassa-Tidning 1934; 27:5.

Olle Lövgren

(1912-88)

- Med Dr 1945
- Styrelseledamot RMR sedan starten 1945
- Ordf. Sylf 1946-49
- Sekr. SRF 1953-63
- Ordf. SRF 1965 & 1979-82
- ÖI S:t Erik sjukhus, Stockholm

Olle Lövgren var en eldsjäl, han disputerade 1945, som tidigt reste runt och pläderade för behovet av fler vårdplatser för reumatiska patienter. 1950 lades pensionsstyrelsen ned vilket främjade möjligheterna till fler vårdplatser.

litetens inrättande, vilket gav upphov till oroade röster från internmedicinare om splittring inom vården, nordiskt och internationellt samarbete, samt utbildningsfrågor diskuterades. Frågor som följt föreningen genom åren.

– 1946 blev föreningen en sektion inom läkaresällskapet. Detta följdes av en diskussion inom föreningen angående kompetenskrav för utbildning av reumatologer. Oenighet gjorde att Nanna Swartz reserverade sig, hon tyckte att det räckte med god gedigen medicinsk utbildning, vilket de övriga föreningsmedlemmarna motsade.

1948 avböjde Gunnar Kahlmeter fortsatt ordförandeskap och Nanna Swartz föreslogs som efterträdare.

– Då reste sig den då unge Gunnar Lövgren och framförde ett motförslag. Han sa det andra inte vågade och Nanna Swartz lämnade mötet frustrerad och besviken. Fredrik Sundelin blev ordförande och vice blev Olle Lövgren.

Reumatologin får fäste i Sverige

Under 1950-talet intensifierades SRF.s arbete för en specialitet med egna lärare och för fler vårdplatser till reumatologin. 1957 blev Karolinska den första reumatologiska specialkliniken i kommunal, offentlig regi.

1960-talet gav reumatologin regionspecialitet och 1969 blev Reumatologi upptagen som egen specialitet.

Börje Ohlhagen, chef på KS, och Kåre Berglund som arbetade under honom, var två föregångsgestalter som 1965 lade fram en plan för reumatologisk vård i Sverige mot medicinalstyrelsen. Även det nordiska samarbetet diskuterades och 1965 var det första året som SRF deltog i Riksstämman. 1969 blev reumatologin subspecialitet till allmän internmedicin.

Reumatologisk behandling tar fart

Under 1980-talet stadfästes temarbetet och blev väl utvecklat.

– Även om vi inte kunde hindra inflammationen så kunde reumateamet hjälpa patienterna till liv fyllda med innehåll. Styrelsearbetet karakteriserades av utbildningsfrågor om läkarnas specialistutbildning. Innehållet premierades i målbeskrivningar. Reumatikersjukhusen stöttades av SRF.

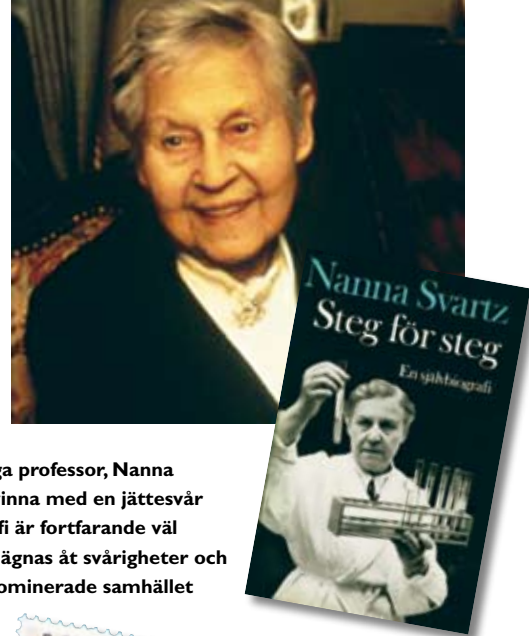
1990-talet präglades av kompetensdiskussioner och kvalitetssäkring av vården. De nya revolutionerande framstegen inom behandlingen tog fart, den första specialistexamen togs, ledarskapsutbildningar startades, och nationella register skapades. 1996 firade SRF 50 år med utgivning av en jubileumsbok.

Som avslutning uppmanade Ido Leden sina yngre kollegor

Nanna Swartz

(1890-1986)

professor KI 1936-57

Sveriges första kvinnliga professor, Nanna Swartz, var en stark kvinna med en jättesvår uppgift. Hennes biografi är fortfarande väl läsvärd, där ett kapitel ägnas åt svårigheter och besvikelser i det mansdominerade samhället

– 1970-talet präglades av internmedicinska frågor och det var också då jag började inom reumatologin. Frimärket gavs ut 1977 då WHO utlyst världsreumatikeråret och det visar väl reumatologins ställning. De reumatiska sjukdomarna finns över hela världen och reumatologins uppgift är att släcka den reumatiska elden, vi reumatologer var på den tiden dåliga på att släcka ledinflammation, att prognostisera och att diagnostisera i tidigt skede. Allt det som kommer senare, konstaterade Ido Leden.

att ta del i styrelsearbetet.

– Det är nyttigt och ger mycket erfarenheter oavsett karriär att ha med sig under livet.

Den störta segern under den nuvarande styrelsen har varit segern att behålla reumatologin som egen specialitet och vi kan alla gratulera svensk reumatologisk förening till sina 60 år. En 60-åring med gedigen erfarenhet. Ingalunda en 60-åring som är på väg att pensionera sig utan en 60-åring med en tonårings vitalitet och kreativitet där vi ser fram emot många nya uppgifter.

Text Yvonne Enman, bilder Ido Leden

FAKTA:

ILAR:s uppgifter var och är desamma än i dag

- Att leda kampen mot reumatiska sjukdomar.
- Att leda och stimulera den vetenskapliga forskningen om reumatiska sjukdomar.
- Att igångsätta statistiska och andra undersökningar över de reumatiska sjukdomarnas sociala och nationalekonomiska betydelse.
- Att verka för förbättrade möjligheter till rationell vård av reumatiskt sjuka.